

Diarienummer: KS-2026/250

Handläggare: Pia Jonsson, Landskapsarkitekt

TJÄNSTEUTLÅTANDE

Inriktning för utformning av plattformsanslutningar i Knivsta i samband med utbyggnad av fyra spår

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige:

Fullmäktige antar Inriktningsbeslutet för utformning av plattformsanslutningar i Knivsta i samband med utbyggnad av fyra spår.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del:

Beslutet är omedelbart justerat

Sammanfattning av ärendet

I samband med utbyggnaden av fyra spår ska Trafikverket anpassa den befintliga stationen i Knivsta till de nya spåren. Trafikverket ska samråda järnvägsplanen med förslag till stationens utformning under 2026. Kommunen har utrett vilka värden och funktioner som behöver möjliggöras i stationsområdet och vid de fyra plattformsanslutningarna när Trafikverket planerar för den nya stationen. Som komplement till utredningar ligger dialoger med medborgare och näringsliv till grund för det framtagna inriktningsbeslutet om utformning av plattformsanslutningar i Knivsta. Ärendet är av principiell betydelse och beslutas av kommunfullmäktige för att senare kunna införlivas i kommunstyrelsens yttrande till Trafikverket under järnvägsplanens samråd.

Ärendets uppkomst och historik

Trafikverket planerar för en utbyggnad av ostkustbanan mellan Uppsala och länsgränsen mot Stockholm. För Knivsta kommun innebär det två nya spår, en ny station i Alsike och anpassning av Knivsta station. Syftet är att öka kapaciteten, tillgängligheten och robustheten på Ostkustbanan mellan Uppsala och Stockholm. Trafikverket har meddelat att de nya spåren ska dras utmed befintliga tågspår

genom Knivsta. Spåren och stationerna planeras att byggas ut från och med tidigast år 2028 och Trafikverket arbetar för att de ska öppna för trafik under år 2034.

Trafikverket arbetar med att pröva spåren och stationernas utformning i en järnvägsplan. Samråd för järnvägen planeras under 2026. Knivsta kommun är en samarbetspart till Trafikverket i arbetet med den nya järnvägsplanen och en obligatorisk remissinstans. I Trafikverkets förslag till samråd kommer kommunen behöva ta ställning till markanspråk, tekniska lösningar, förslag till resenärsmiljöer och ersatta funktioner samt markanspråk under byggtiden. Som en förberedelse till kommunens samrådsyttrande behöver inriktningsbeslut fattas av kommunfullmäktige om kommunens principiella ställningstaganden för spår och stationer.

Den 24 februari 2025 fattade kommunstyrelsen beslut (KS § 41) om att godkänna ett projektuppdrag för arbetet med fyra spår och utbyggnaden av stationsområdena i Knivsta och Alsike. Projektuppdraget innehåller ett antal gemensamma effektmål som beskriver vilka effekter som ska vara uppfyllda när utvecklingen av stationsområdena i Knivsta och Alsike färdigställs.

Effektmålen anger att vid Knivsta station ska gröna stråk samsas med kommersiella aktörer i en genomtänkt struktur som aktiverar stationsområdet. Fysiska barriärer har mildrats genom god gestaltning av järnvägsanläggningen och stationsmiljön runt omkring. Kulturhistoriska värden lyfts fram och trygga och trivsamma miljöer skapas kring stationsområdet. Området upplevs som lätt att överblicka och orientera sig i med gena passager under och över järnvägen. Stationen och stationsmiljön är utformade för att klara ett ökat resande med buss och tåg även efter år 2057 och det ska vara lätt och smidigt att resa hållbart.

I syfte att skapa en samsyn och en tydligare vägledning för hur effektmålen ska uppfyllas har kommunens beredning för strategisk planering och infrastruktur berett ärendet till kommunstyrelsen genom att identifiera värden och tagit fram konkreta förslag för hur centrala Knivsta och stationsområdet kan utvecklas i linje med effektmålen.

Sammanfattning av beredningens medskick för Knivsta stationsområde

- Tydlighet och minskad konflikt mellan trafikslag på Centralvägen och i tunneln genom omgestaltning av gator och stråk.
- Säkerställ att tunneln känns trygg.
- Se över entrémotiv för att skapa tydlig koppling till park och öppna upp mot tunneln.
- Utveckla parkmiljö väster om stationsområdet.
- Säkerställa mer grönska i gata.
- Skapa ett sammanhållet centrum med tydliga och trygga stråk och torgytor.
- Nordöstra passagen: huvudentré mot centrumfunktioner. Säkerställ flexibilitet att lösa stråk under Centralvägen.
- Säkerställ cykelparkeringar vid varje plattformanslutning.
- Utveckla trygga cykelstråk.

- Tillsammans med Regionen utreda möjligheterna för en framtida bussterminal som kan möta en större befolkningsmängd och utformas som del i Trädgårdsstaden.

Som stöd i kommunens arbete med att hitta rätt inriktning för den kommande utvecklingen av Knivsta station har kommunen låtit Spacescape AB ta fram en rapport som visar var passager över järnvägen bäst förläggs nu och i framtiden med en omvärldsbevakning om vad en attraktiv stationsmiljö bör innehålla, *Stationsområdesutredning* (Spacescape AB, 2025). Kommunen har också beställt en utredning av Bjerking AB för att få stöd i tekniska krav för utformning av plattformsanslutningar, *Knivsta utredning stationsentréer och Centralvägen* (Bjerking AB, 2026).

Utredning grundar sig i styrande planer samt analyser av befintliga funktioner och behov, natur- och kulturvärdesanalys, naturvärdesanalys och landskapsanalys. Underlaget visar att ett antal funktioner behöver få plats i plattformsanslutningarna där ankomstzoner i form av mindre torgytor skapas. Den visar även olika referensexempel från plattformsförbindelser i andra delar av Sverige.

I utredningen från Bjerking AB presenteras flera olika förslag för utvecklingen av stationens entréer och kringliggande ytor. Bland annat föreslås att den södra entréns gångbro anpassas och placeras som en förlängning av Särstavägen och Knivstavägen, så att stadsmiljön och de kulturhistoriska värdena kring stationen tas tillvara. Ytan knyts samman med den närliggande naturen och å-rummet, och den befintliga allén på järnvägsområdets västra sida kan bevaras genom att justera trappornas placering. Förslagen innebär också att hissar placeras vid gångbrons ändar och vid plattformen, för ökad tillgänglighet. Genom att se över Södra Stationsvägen kan mer plats frigöras för viktiga funktioner som cykelparkering, sittplatser och grönska samt ge bättre möjligheter till hämta- och lämna-zoner för bil.

På den östra sidan föreslås en torgyta anpassad för cykelparkering, sittmöjligheter och grönska i anslutning till Centralvägen, vilket även där skapar tillgängliga ytor för att hämta eller lämna med bil. Trappornas placering utformas så att de smidigt tar emot flöden från både norr och söder, och torgytan blir en naturlig entré till stadsparken. I utformningen har man även tagit hänsyn till befintliga ledningar.

För den norra passagen tar utredningen upp att den befintliga gång- och cykeltunneln kan utvecklas. Flera alternativ har prövats för att minska konflikter mellan gångtrafikanter och cyklister, särskilt vid mötet med Centralvägen. Bland förslagen märks en nordligare dragning av gång- och cykelvägen och en breddning av Centralvägen, så att trafikslagen hålls åtskilda och mer plats skapas för cykelparkering och grönska vid plattformsentrén. Det föreslås också att trapporna vid den norra entrén görs mer inbjudande, trygga och väl gestaltade, där siktlinjer mot kulturmiljön på båda sidorna blir en viktig del av helheten.

Under arbetsprocessen har kommunen genomfört en rad dialoger, möten och samtal för att få vägledning av tankar, idéer och synpunkter från Knivstabor och företagare. För att öka kunskapen om vad dagens tågresenärer tycker är viktigt i stationsområdesmiljön har kommunen genomfört en pendlarundersökning vid Knivsta station. Ett öppet hus hölls i februari 2025 där allmänheten bjöds in för att ge inspel till vad som är viktigt att beakta i centrala Knivsta och kring stationsmiljön, samt hur en framtida utveckling kan se ut. Dialoger har även hållits med näringslivet, Knivsta pensionärsråd, Knivsta funktionsrättsråd, feriearbetande ungdomar, samt Stegen och Lyckträffen.

Resultaten från Öppet hus visar att frågor om närhet till natur och småstadskänsla är särskilt viktiga när centrala Knivsta utvecklas. Många deltagare lyfte också värdet av åtgärder som stärker både gemenskap och engagemang i kommunen. Runt stationsmiljön var det flera som betonade att det ska vara enkelt att ta sig fram – oavsett om man promenerar, cyklar eller åker bil – och att bevara både grönska och kulturhistoriska byggnader är viktigt. Fler centrala mötesplatser efterfrågades för att skapa mer liv och rörelse i centrum, och många såg å-rummet och dess miljö som en unik resurs som bör tas till vara och lyftas fram.

Under dialogerna med Knivstas pendlare framgick att närheten till bussar, butiker och grönområden uppskattas stort redan idag. Det ska även i framtiden vara enkelt att ta sig till tåget och till perrongen från olika håll, och många vill att gång- och cykeltrafik ska prioriteras. De flesta som deltog anländer till den nordöstra delen och många cyklar till stationen – därför finns ett uttalat behov av fler trygga cykelparkeringar.

Många uppskattar vindsydder vid perrongen men önskar att de både blir fler och bättre, gärna med alternativ som är uppvärmda. Konstverket i tunneln, hissen till perrongen och busstorget fick också positiva omdömen. En grönare och trevligare stationsmiljö, samt närhet till café eller kiosk efterfrågades, liksom tydliga och välplacerade informationstavlor vid entréerna.

Det framkom även att många värnar om att bevara och stärka Knivstas natur- och kulturvärden, särskilt i centrum. Flera önskar en starkare koppling mellan stationsområdet och centrala funktioner, och betonar behovet av tydliga mötesplatser och torg för att skapa en levande och attraktiv stadskärna. Orienterbarhet – alltså att det är lätt att hitta och förstå platsen – är ytterligare en återkommande önskan hos många som deltog i dialogen.

Sammanfattningar av medborgardialogerna finns på kommunens hemsida för fyra spår under rubriken Dialoger om framtidens Knivsta och fyraspår.

Samtidigt som förslag tas fram för inriktningsbeslut pågår arbetet med ett utvecklingsprogram för centrala Knivsta, där även hela stationsområdet och dess omgivningar vägs in. Genom detta arbete får man möjlighet att se plattformsanslutningarna i ett större sammanhang, vilket gör det lättare att hitta lösningar som passar hela centrala Knivstas behov. Arbetet omfattar dialog med regionen om framtida bussterminal och resenärsperspektiv, ortsanalyser för centrala Knivsta, historisk genomgång av platsen samt flera workshops där olika kompetenser

samarbetar. Bland de som deltar finns experter inom landskapsarkitektur, planering, mark och exploatering, juridik, samhällsbyggnad, infrastruktur, näringsliv, miljö och vattenstrategi.

Rättslig utredning

Lagstöd

Kommunallagen (2017:725) säger att fullmäktige ska besluta om ärenden av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt för kommunen eller regionen (5 kap 1 §). Ärenden som går till fullmäktige ska först beredas av nämnd (KL 6 kap 4 §).

Trafikverket utgår från: Lagen om byggande av järnväg (1995:1649) och Plan- och bygglagen (2010:900).

Interna styrdokument

Knivsta kommuns Reglemente för kommunstyrelsen och nämnderna (2025-11-27) anger att kommunstyrelsen ansvarar för övergripande och strategisk planering, utom översiktsplanering. Det inbegriper planprogram och tematisk strategisk planering, till exempel planering för teknisk infrastruktur, vatten och grönstruktur och sådan strategisk samhällsplanering som inte regleras i lag, till exempel visioner, strukturplaner och utvecklingsplaner (A 16a §). Ärendet bereds därför av kommunstyrelsen inför beslut i fullmäktige.

Kommunstyrelsen godkände förslag till projektuppdrag om utveckling av Knivsta och Alsike stationer den 24 februari 2025, § 41.

Konsekvensbeskrivningar

Ekonomiska konsekvenser

Trafikverket kommer att bekosta grundutförandet för Knivsta station vilket innebär en fullt fungerande och tillgänglighetsanpassad tågstation med plattform och plattformanslutning i båda ändar av perrongen.

Om kommunen vill göra tillägg till Trafikverkets utförande av perrongen är det kostnader som Knivsta kommun finansierar genom medfinansiering. I överenskommelser med Region Uppsala kan åtgärder för ökad resenärsnytta också finansieras genom Länsplanen. Dessa ställningstaganden kan göras först när Trafikverket beslutat om sitt grundutförande och projekteringen av anläggningen kommit längre.

Att bygga ut stationsområdet med anslutande allmän plats och önskade kvaliteter som ärendet berör kommer att medföra framtida kostnader för kommunen i form av utbyggnadskostnader och eventuell medfinansiering för gestaltning av stationen. Kostnaderna kommer beredas och beslutas i ärenden längre fram i processen.

Detta beslut medför inga direkta kostnader för kommunen.

Barnkonsekvensanalys

Barnkonsekvensanalys är gjord enligt checklista. Trafikverket tar fram en egen barnkonsekvensanalys i samband med järnvägsplanen.

Konsekvenser om beslutet inte tas

Utan beslut i ärendet kommer förvaltningen sakna politiskt beslutad grund i avtalsförhandlingar och till samrådsyttrandet i järnvägsplanen.

Samlad bedömning

Förvaltningens bedömning är att det finns goda förutsättningar att leva upp till effektmålen för Knivsta station. Plattformsanslutningarna bör ses i ett större sammanhang och system för att tillsammans stödja en större stadsstruktur, men samtidigt få egna identiteter för att spegla omgivande natur- och kulturmiljö och skapa orienterbarhet och trygghet. De fyra anslutningarna erbjuder alla viktiga funktioner som cykelparkering, grönska och mötesplatser, men gestaltas efter deras unika behov och plats.

Den nordöstra entrén blir en viktig huvudentré på den östra sidan mot Knivsta centrum med dess service och funktioner. Den sydvästra entrén blir huvudentré mot västra sidan av Knivsta och en viktig bytespunkt för framtida buss.

Gångbrons placering över spåret bör göras varsamt och förhålla sig till stadsmiljöbild och värna kulturhistoriska värden. Den befintliga gång- och cykeltunnelns möte med Centralvägen ses över för att lösa konflikter mellan trafikslag och otrygga passager.

Västra sidan om järnvägen ges en tydlig parkkaraktär som präglar de västra anslutningarna. Östra sidan kopplar båda till Centralvägen och ska vägvisa till viktiga målpunkter i norr och syd. Siktlinjer mot kulturhistoriska miljöer värnas och lyfts fram på alla platser.

Förvaltningens bedömning är att ett beslut av kommunfullmäktige om inriktningsbeslut för plattformsanslutningar i Knivsta ger kommunstyrelsen mandat att senare yttra sig under samrådet för järnvägsplanen utifrån nämnda inriktningsbeslut.

Underlag för beslut och beslutsexpediering

Underlag för beslut

Tjänsteutlåtande 2026-04-20

Förslag inriktningsbeslut för utformning av plattformsanslutningar i Knivsta i samband med utbyggnad av fyra spår 2026-04-20

Beslutet skickas till

Akten

Projektchef för fyra spår

Samhällsbyggnadschef

Jenny Rydåker
Samhällsbyggnadschef

Barnchecklista inför beslut

Alla under 18 år är att betrakta som barn.

1. Påverkar beslutet barn?

Ja, barn och unga nyttjar och rör sig i stationsområdet. De nyttjar även passager över järnvägen idag och i framtiden.

2. Hur har barns bästa beaktats?

Barnperspektivet är viktigt i utformning och gestaltning av framtida plattformsanslutningar och passager. Barnens bästa har beaktats genom att främja tillgängliga och välkomnande platser för alla, som är enkla att orientera sig till och inom. Säkra och trygga gång- och cykelvägar angör plattformsanslutningarna och stärker tryggheten för barn. Platserna utformas också för att skapa trygga kopplingar till omgivande målpunkter viktiga för barn och unga.

3. Beskriv eventuella intressekonflikter.

Barn har ett behov av att kunna använda stationsområdet även efter utbyggnaden av fyra spår. Trygghet och säkerhet för alla målgrupper har beaktats i arbetet med att ta fram inriktningsbeslut för hur utformningen av plattformsanslutningar i Knivsta ska utvecklas.

4. Barn tillfrågas vid övergripande fleråriga planer/styrdokument. Har så skett?

Inte aktuellt. Beslutet rör inte en övergripande flerårig plan eller ett flerårigt styrdokument. ☒